
Söderöposten

Medlemsblad för Söderöns Hembygdsförening

Ett hus med en historia

Foto Viveka Westman

Nr 4 2011

Innehåll:

Ordföranden har ordet	sid 3
Annonser Julfest och årsmöte	sid 4
10 år med Söderöns Hembygdsförening	sid 5-9
Utflykt till Djurstens fyr	sid 10
Chilenskt besök	sid 11
Utsocknes, Flera långväga medlemmar	sid 12-13
Sommarminnen från 40-talets Söderön	sid 14-18
Ett hus med en historia	sid 19
Berättarkväll på Söderögården, Inställd julotta	sid 20-21
Nytt elnät på Söderön	sid 22-23
Välkomnande av kyrkvärd, Balter i hagen	sid 24
Några tidiga nr av Söderöposten	sid 25
Geologins dag	sid 26-27
Pralinkurs på Söderödagen	sid 28
En dag på Söderön, God Jul	sid 29
Lite blandat	sid 30
Julannons	sid 31
Söderöns Hembygdsförening	sid 32

Ur bondepraktikan:

"Om juldagen inträffar vid nymåne, blir det ett gott år."

Dags att betala medlemsavgiften.

Årsavgiften är 100:- / person Plusgiro 15 28 61-1

Glöm inte uppge namn.

Kolla på adressetiketten på sista sidan.

Står det 12 vid din adress, har Du betalat för 2012.

Söderöpostens redaktion består f.n. av:
 Hans Tibell, Viveka och Åke Westman
 För innehållet i artiklarna svarar respektive författare
 Ansvarig utgivare är Hans Tibell

Har ni material (text eller bilder eller både och), mejla dem till westsson@tele2.se
 Layout Åke Westman.

Ordföranden har ordet!

Hembygdsföreningen 10 år!

I gamla Grekland hade man Pythia i Delfi - vi har Robert i Snuggsund!

Och han är mycket klarare och redigare och vet (nästan) allt!

Han har fastslagit att vår kära Hembygdsförening bildades 5 februari 2001 och alltså firar vi i år vårt första jubelår.

Med den anspråkslöshet och positiva framåtanda som präglar hela vår verksamhet, sker detta jubileum genom att vi gör det vi brukar, samt, som extra knorr, åkte på dagskryssning till Åland.

Eftersom jag inte var med från början så känner jag inte den tidiga historien, men under senare år har vi blivit alltmer lättsinniga och det verkar som ni medlemmar uppskattar detta.

Tider kommer att förändras och därmed även Hembygdsföreningen, men om alla medlemmar säger till vad som är bra och dåligt, kan de

kommande styrelserna lägga sitt krut på det viktigaste och efterhand anpassa verksamheten.

Alltså: det viktigaste (tycker jag!) är att medlemmarna är aktiva och har åsikter och säger ifrån vad de tycker och ställer upp när det behövs

Får jag vara förmäten och ändå peka på det jag tycker är en nyckelfaktor: att Söderön är en levande bygd med småbarnsfamiljer och ett aktivt jordbruk, där folk bryr sig och samarbetar.

Om det är på det sättet, så kommer det mesta annat att fixa sig, på ena eller andra viset.

Jo jag begriper att ni tycker att detta låter som det sedvanliga flummet, men var och en av oss kan dra ett litet personligt strå till stacken. Lägg detta i ditt bakre minne och försök att tillämpa det ofta.

Hans Tibell

JULFEST

**Söndagen den 8 januari 2012 kl 14.00 i
Söderögården, Långalma.**

Dans kring granen

Paketauktion. Ta gärna med ett paket, värde ca 30:-.

Även barnpaketauktion

Tomten kommer.

Kaffe med dopp 50:-

Barnen bjuds på saft och godispåse.

Samarrangemang med Söderögårdens Bygdegårdsförening

Välkomna!

ÅRSMÖTE

Söndagen den 27 mars kl 18.00 i Söderögården

Motioner till årsmötet skall vara styrelsen tillhanda

senast den 31 januari 2012.

Välkomna!

Föreningen bildas

Under hösten och vintern 2000-2001 började Sara Söderström, Marieberg, och Roland Sjölander, Sundsveden, fundera på om det skulle kunna finnas intresse och möjlighet att bilda en hembygdsförening på Söderön.

Efter att ha träffats tillsammans med Uno Jansson, Färdgårde, bestämde man sig för att kalla till ett större möte i Söderögården.

Mötet blev välbesökt och den 21 mars 2001 höll föreningen sitt första årsmöte. Till ordförande valdes Uno Jansson, sekreterare blev Sara Söderström och kassör Pernilla Ericsson, Långalma.

Föreningen har enligt stadgarna som målsättning att dokumentera hembygden och verka för bevarande av dess lokala historia i ord och bild. Detta görs genom att arrangera föreläsningar, hembygdsdagar, byvandringar mm för att levandegöra kulturarvet och öka intresset för bygden.

En rivstart för föreningen

Föreningen fick en rivstart med sin verksamhet. Föreningen sökte och beviljades ett EU-bidrag på 77 000 kr tack vare stora insatser av Kerstin Björk Jansson och genomförde på åtta månader ett antal aktiviteter bl.a. medlemsvärvning

genom flygblad, informationsinsatser i lokaltidningen, utgivning av Söderöposten, startade upp hembygdsforskarcirklar, utformade och genomförde utställningar, olika andra aktiviteter som studiebesök på Upplandsmuseet och besök vid Sjöfartsmuseet i Älmsta.

Föreningen byggde även upp kontaktverksamhet med närliggande föreningar och med Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund.

Medlemsavgiften bestämdes till 100 kr per år och har varit oförändrad sedan dess. Det första verksamhetsåret var antalet medlemmar drygt 80, och vid årsskiftet 2003/04 ca 130. Hembygdsföreningen har idag ca 330 medlemmar.

Studiecirklar, byfoldrar och Söderöguiden.

I studiecirkelform tog de olika byarna fram s.k. *byfoldrar*. Sådana presenterades redan våren 2002 för de sex byarna Yttersby, Mälby, Långalma, Tuskö, Björnäs och Nolsterby.

Sammanlagt engagerade studiecirk-larna ett 60-tal medlemmar. Byfoldrarna är för närvarande föremål för uppdatering, och väntas finnas klara i nytryck under 2012.

Våren 2002 kunde föreningen i *Söderöguiden* presentera Söderöns företagare.

En karta, föreningsinformation, en evenemangskalender samt annan intressant läsning om Söderön fanns också med. Söderöguiden och foldrarna spreds till alla hushåll på Söderön samt till turistbyråerna i Östhammar, Öregrund och Forsmark.

Dagboken ”En dag på Söderön”

Projektet Dagbok 2002, ”*En dag på Söderön*”, genomfördes den 16 maj 2002. Avsikten var att beskriva hur en vanlig torsdag på Söderön kunde se ut.

Det var ca 50 Söderöbor som berättade om sin dag och resultatet blev ett för framtiden mycket värdefullt dokument. Projektet sammanställdes i bokform och presenterades vid ett medlemsmöte på Söderögården i februari 2003.

Boken trycktes i 200 exemplar och såldes bl.a. i Långalmakiosken.

Sara Söderström, som då var ansvarig för texterna, kommer att bistå föreningen med en ny dagbok samma datum i maj 2012.

Familjerally

Under två år anordnades ett *familjerally med bil*.

Det var mycket populärt och man kom in på gårdar och fick åka på småvägar, som man annars inte har tillträde till.

Ett första rally arrangerades den 3 augusti 2002 med aktiviteter i varje

by för dem som ville lära känna Söderön.

Ansvarig med stort engagemang för rallyt var Pernilla Ericsson, Långalma.

Ett 15-tal ekipage deltog, bl.a. en veteranbil från 1937, en gammal moped från 1953 och föreningens vice ordförande på motorcykel, en HD. Start och målgång skedde vid Söderögården.

Pernilla arrangerade ytterligare ett familjerally året därpå, också med ett 15-tal deltagande fordon.

Familjerallyna ersattes därefter med byvandringar som är enklare att arrangera.

Senare ordföranden

Vid årsmötet 2003 valdes Christer Wesström att efterträda Uno Jansson, och nu började föreningen bl.a. att arbeta med att dokumentera gamla åkernamn.

Föreningen har alla namn i en kartpärm, som brukar finnas tillgänglig vid föreningens möten.

Vi började också samla in bilder till ett bildarkiv med gamla bilder från Söderön.

Christer efterträddes sedan 2006 av Hans Tibell, Yttersby, som fortfarande är föreningens ordförande.

Den nuvarande styrelsens sammansättning finns alltid på Söderöpostens baksida.

Andra viktiga händelser

En stor händelse i hembygdsföreningen var

Söderödagen med Melodikryset

den 17 juli 2009 med direktsändning i radio under sedvanlig ledning av Anders Eldeman från Sveriges Radio.

Närmare 2 000 personer besökte evenemanget. Ett stort antal medlemmar var engagerade i genomförandet, som skedde i samarbete med Bygdegårdsföreningen och med Anders Westerberg som primus motor. Ca 30 utställare fanns också på plats.

Föreningens 10-årsjubileum

firades med resa till Åland söndagen den 14 augusti 2011. På Åland besöktes Önningeby med möte med dess hembygdsförening, Kastelholm med Jan Karlsgården samt Ålands fotografiska museum. Drygt 50 medlemmar deltog.

Lagom till Söderödagen 2011 och föreningens 10-årsjubileum har föreningen tagit fram *medlemströjor med en föreningslogotyp*.

Tröjorna finns som collegetröja i mörkblå färg med vitt tryck, samt t-shirt i vitt med svart tryck.

Återkommande aktiviteter

Föreningen har arrangerat *gökotta* på olika platser sedan 2005 under ledning av Gunnar Emanuelsson. Den första gökottan ägde rum vid Klyx-Jans.

Nationaldagen

har sedan 2005 firats på Söderögården i samarbete med Bygdegårdsföreningen.

Det var landshövdingen Anders Björk som uppmanade hembygdsföreningarna till sådana arrangemang. Ca 75 personer deltog vid första nationaldagsfirandet och högtidstalet hölls av Kerstin Björk Jansson.

Söderöns Hembygdsförening har sedan 2002 medverkat vid den årliga *Söderödagen*, de senaste åren i samarbete med Bygdegårdsföreningen.

På Söderödagen har ortens företag och föreningar tillfälle att visa upp sig. Programmet brukar omfatta uppträdanden av olika slag, utställningar bl.a. gamla bilar, mopeder och traktorer, samt försäljning av diverse varor och alster.

Kobingo i Mattssons hage brukar vara ett uppskattat inslag i programmet.

Familjerallyna med bil ersattes alltså år 2004 av *byvandringar*.

Söderöns Hembygdsförening har under åren *besökt flera angränsande hembygdsföreningar* bl.a. Östhammar, Öregrund, Gräsö, Tvärnö, Raggarö och nu senast Önningeby på Åland i samband med föreningens jubileumsresa.

I december 2006 ordnades ett *luciafirande* gemensamt med Bydegårdsföreningen med lekar, paketutdelning och luciataåg samt naturligtvis luciakaffe/saft med tillbehör. Ett liknande arrangemang genomfördes året efter.

I januari 2009 väcktes nytt liv i en gammal tradition med en *julfest* i samarbete med bygdegårdsföreningen.

Julfester har genomförts sedan dess med bl.a. lekar kring granen, besök av tomten, paketauktion mm. En julfest kommer det att bli även i januari 2012.

Föreningen har också ordnat *berättarkvällar*.

I oktober 2006 arrangerade hembygdsföreningen en berättarstuga i Nolsterby kapell.

Stig Unge berättade om spökerier och annat skräckinjagande som inträffat i bygden. Hans berättelser kompletterades av berättelser från flera av deltagarna, bl.a. bärgning av vrakdelar och smuggling.

På våren 2008 gästades hembygdsföreningen på Söderögården av författaren och hembygdsforskaren Ebbe Schön som tillsammans med en tubadur berättade om vårt behov av visor och folktro.

I februari 2010 var det åter berättarkväll i Nolsterby kapell med Fred Söderberg från Gräsö som berättade skärgårdshistorier.

Under januari och februari 2009 ordnade hembygdsföreningen en *studiecirkel om ekologisk trädgårdsskötsel* tillsammans med Raggarö och Tvärnö hembygdsföreningar.

Söderöposten

Söderöposten är hembygdsföreningens medlemstidning sedan starten 2001. Den utkommer sedan 2004 med fyra nummer per år. Majnumret av tidningen delas ut till alla hushåll inom området. Upplagan är då ca 1 000 exemplar.

Artiklarna beskriver både Söderön förr och nu, personer, händelser, referat av genomförda aktiviteter samt information om kommande aktiviteter.

Övrigt i föreningens verksamhet

På initiativ av Inga-Britt Löwén genomfördes en matlagningsdag i oktober 2004. Sara Söderström sammanställde sedan *recepten från matlagningsdagen* i en bok som såldes av styrelsemedlemmar.

Britta Eriksson, Raggaröns mycket kända matmamma, har hållit flera matlagningsskurer på Söderögården under några vintrar. Ambitiösa deltagare (många blev kvarsittare på kurserna) har sparat recepten och beskrivningarna.

Hembygd föreningen har låtit sammanställa materialet och trycka upp en bok, "*Brittas bästa*", som sålts vid föreningens olika aktiviteter. Av priset för boken går 10 kronor till en fond som ska ge uppmuntran till främst unga personer när det gäller mat och matlagning.

Hembygd föreningen är representerad i *SUG*, *Söderöns utvecklingsgrupp* och *Föreningen Söderöns framtid* vilka har till syfte att utveckla området inom bl.a. sysselsättning, turism, kultur och fritidssysselsättning.

2009 genomförde Hembygd föreningen en geologidag med *vandring till gamla gruvor på Söderön*.

2010 firades "Geologins dag" för 10:e året över hela landet.

Hembygd föreningen ordnade därför en ny vandring till platser på Söderön där gruvbrytning ägt rum. Guide var avd.dir. Arne Sundberg, SGU. Ett liknande arrangemang genomfördes även 2011 i trakten av Långalama.

Hembygd föreningen har också ordnat ett par *svampdagar* bl.a.

2009. Sakkunnig guide har varit Vivi Lindberg, bördig från Söderön.

Söderöns Hembygd förening har under 2010 anslutit sig till *Bygdeband*, som är en databas för föreningar knutna till Sveriges Hembygd sförbund. I databasen kan föreningen på ett säkert sätt och gratis lagra inforation i digital form som blir tillgänglig för allmänheten.

De gamla åkernamn mm. som föreningen tidigare inventerat ska läggas in. Inmatningen ska vi göra själva i föreningen. Anslutningen till Bygdeband ger också vissa möjligheter till släktforskning.

Framtiden

Krönikan över Söderöns Hembygd sförenings 10-åriga verksamhet speglar i stort och smått vad som ägt rum i föreningens regi. Det är bara ett axplock av allt som genomförts under gångna 10 åren, mycket mer skulle ha kunnat redovisas.

Men nu blickar Hembygd sföreningen framåt. Det är styrelsens förhoppning att även framöver kunna erbjuda medlemmarna aktiviteter som speglar hembygdens historia men också framtid genom föreläsningar, hembygd sddagar, byvandringar och andra arrangemang som levandegör kulturarvet och ökar intresset för Söderön.

Bengt Skagersjö

Utflykt till Djurstens fyr från Långalma skola

En dag, jag tror att det var på vårterminen 1946, hade lärarinnan fröken Scharp bestämt att vi som gick i 5:e

och 6:e klass skulle göra en cykeltur. Så dagen före hade hon sagt till att alla skulle ha matsäck med sig.

Det var nog några som bodde så nära skolan, så att de i vanliga fall gick hem på frukostrasten.

Så efter morgonpsalm och bön ställde vi upp oss på skolgården med våra cyklar och fröken kom ut, klädd i dräkt med byxkjol, baskermössa och handskar och tog ut sin cykel ur garaget.

Hennes cykel var litet speciell. Den hade en liten pakethållare i fram och ett färggrant kjolskydd, som såg virkat ut. Och den var nog grön.

Så bar det av, med fröken först och sen vi ungar i en ordnad rad efter genom Långalma byn, förbi Långalma affärn och genom Björnäs.

Efter det gamla vägskalet till Sandviks gård går en lång stenmur på höger sida av vägen, när man åker mot Öregrund.

I stenmuren fanns en konstig anordning med två grova järn som kunde skjutas över vägen till ett betongfundament på andra sidan vägen. Det här var en militär försvarsanläggning berättade fröken.

Vidare genom Snuggsund och så till höger vid Ängsgrind.

Sen följde en lång väg genom skogen tills vi kom till Kavarö by och vi började känna att vi närmade oss Öregrund och färjan till Gräsö som var det stora äventyret.

För många av oss var det första gången som vi åkte med färjan, så vi stod nog och höll i våra cyklar krampaktigt. Och vad jag kan minnas hade vi tur med vädret.

På Gräsö gick färden norrut och vid ett vägskalet där det stod Djurstens fyr tog vi av till vänster och snart var vi framme vid resans mål.

Där tog någon av fyrpersonalen emot oss. Ulla-Britt Jansson i Långalma minns att det var en släkting till Margareta Höjer som gick i vår klass. Han pratade med fröken och visade oss upp i fyren.

Därefter var det måltidsrast. Vi satt på berget nedanför fyren och åt våra smörgåsar och halsade mjölk ur flaskor och tittade mot Öregrund.

När vi hade vilat en stund så gav vi oss av hemåt. Och när vi kom tillbaka till Långalma skola ansåg nog fröken att skoldagen var slut och vi fick cykla hem.

Från Långalma skola till färjfstet är det ca 10 km och från färjfstet på Gräsö till Djurstens fyr är det 5.2 km. Så fram och tillbaka var det en cykeltur på ca 3 mil.

Brita Westerberg

Skogen och de svenska skogsägareföreningarna är av stort intresse. Det kommer många delegationer från nästan hela världen för att titta och fråga.

Här på Söderön har vi haft besök från Slovenien, Kina, EU-kommissionen, Frankrike, Estland och nu senast från Chile. Naturligtvis finns det många skogar som dom skulle kunna besöka, men vi har Söderögården med möteslokaler, mat och inte minst toaletter, och vårt fina landskap med fjärdar och landskap och gamla byar.

Även det som är självklart för oss kan vara exotiskt för dem. Att bygdegården drivs av frivilliga utan lön tycker många är ytterst konstigt, de franska höjdarna blev så imponerade att dom frivilligt utan anmodan bar ut disken till köket.

Att ta emot dessa besök kräver visserligen en del jobb och förberedelser, men är också givande. Man har en orsak att fundera över vad dom vill veta och vad man har att erbjuda och kunna engelska väl. Engelska är verkligen det nya "lingua franca" dvs ett världsspråk som nästan alla kan.

Man måste också vara beredd på alla möjliga och omöjliga frågor, och våga vara så personlig att det väcker intresse. Om man visar att man uppskattar deras besök genom att ta fram information på deras

språk, så blir det mycket uppskattat. Kan man dessutom få tag i landets flagga och hissa den, så blir det en fullträff.

Besökare från de gamla öststaterna blir närmast lyriska av att se sitt fria lands flagga på ett så oväntat ställe.

Privata småskogsägare finns i många länder i väst, men även sådana länder som Kina och Ryssland börjar "privatisera" delar av sin skogsmark.

Eftersom detta står i konflikt med deras grundläggande politik sedan många år, så kan det bli lösningar och arrenden som ur vår synvinkel är konstiga och opraktiska. Men det kanske är det enda möjliga för dem.

Då gäller det att vara ytterst försiktig med att ha åsikter, och bara hålla sig till vad vi gör och hur vårt system fungerar. Politiska frågor är ytterst känsliga och ska absolut inte tas upp.

Alltså: blir det aktuellt med utländska besök så ta chansen. Det är roligt (och lite jobbigt) och Söderön är väl värd att visas upp.

Hans Tibell

Utsocknes

När man läser igenom medlemsförteckningen över medlemmar i Söderöns Hembygdsförening, ser man att föreningen har en hel del "utsocknes" medlemmar. Och en del riktigt långt ifrån. Jag blev litet nyfiken och kontaktade några för att höra hur det kommer sig att man är medlem i en hembygdsförening på Söderön, om man t.ex bor i Flen. Och det här trevliga svaret fick jag från Caroline och Olle Wallström.

Viveka Westman

Vi fick en fråga om hur det kommer sig att vi är med i föreningen när vi bor så långt bort.

Så här är det:

Min pappa, Sven Wallström, var lärare i Östhammar ett antal år i slutet av 1930-talet och i början av 1940-talet. Där lärde han känna Rudolf "Rulle" Andersson som var urmakare och aktiv inom IOGT.

Pappa var med om att skapa Gammelhus, skrev och ordnade revyer i Storbrunn och ledde midsommarfirandet på Gammelhus varje år t.o.m. 1960-talet.

1957 bodde vi ett par veckor i Lackevik på Söderön i en av sommarstugorna som Rudolf Andersson hade tillsammans med två av sina söner, Börje och Bengt Rudolfsson. Där trivdes vi så bra att vi lät bygga en egen stuga på den andra stranden av viken.

Tomten köpte vi av Albert Jansson, Nolsterby. Byggmästare var Birger Karlsson, Norrstrand, en duktig och stark karl.

Inga vägar fanns till stugan, allt

fick fraktas via sjön.

Ingen hade avverkat på platsen på 40 år så skogen på tomten var tät till att börja med.

Eftersom familjen saknade bil, kunde en hemresa se ut så här:

Gå två kilometer på stig i skogen, ta söderötaxi till Sund, buss till Gimo, tåg till Faringe och vidare med annat tåg därifrån.

Redan 1964 följde min dåvarande flickvän, numera fru, Caroline med till Lackevik och vi har varit där varje sommar sedan dess.

Vi lärde bl.a. känna familjen Martin och Astrid Eriksson som hade ett hemman i närheten. Därifrån fick vi vatten, mjölk, smör och ägg och via dem också varor från affären i Långalma.

I Martins fiskebåt med tändkulemotor gjorde vi resor till Öregrund och ut i havsbandet.

Sedan 1970-talet finns det ett sommarstugeområde i Lackevik, vilket innebär att vi nu har fått väg, vatten, el och telefon till vår tomt. Vi bygger just nu till så att vi kan bo bekvämt i Lackevik på sommarhalvåret.

Med hjälp av bredband kan Caroline från Lackevik styra sitt företag med ett antal anställda i Flen.

Själv avslutar jag nu ett konsultföretag i data- och elektronikbranschen och övergår till pensionärliv och byggande.

Efter alla år känner vi oss hemma på Söderön och därför var det naturligt att gå med i Hembygdsföreningen.

Med vänliga hälsningar

Olle Wallström med fru Caroline

Flera långväga medlemmar

Sedan 1958, två generationer tillbaka, är familjen Lindemo sommarstugeägare vid Kungör, Älvsnäs.

Barbro och Roland bor i Iggesund, där de har varit yrkesverksamma som språklärare respektive it-chef på Iggesunds bruk.

Tomten på Kungör köptes av Olle Jansson och då fanns bara ett hus i västra delen av Kungör.

Barbro och Roland Lindemo är numera pensionärer och bor på Kungör från i början av maj till i slutet av september. Man åker hem de ca 25 milen för gräsklippning mm då och då.

Viveka Westman

Sommarminnen från 40-talets Söderön

Tuskötäppan ligger på södra delen av Söderön, eller närmare bestämt precis vid sundet mellan Söderön och Tvärnö.

Täppa är en medeltida benämning på farledshinder och det är troligt att någon form av hinder lades i sundet vid denna tid.

I folkmun sägs det att sundet stenades igen då ryssen var i antågande 1719. Fram till 1946, då nuvarande bro byggdes, fanns endast en spång för gång och cykelpassage över sundet som den enda fasta förbindelsen till Tvärnö och Raggarön.

Här bodde min mormor och morfar på gården som ligger endast ett stenkast från sundet och här föddes min mamma och hennes syskon.

Tuskötäppan med Tvärnöbron och Skatberget till höger.

Morfar som hette Johan Sjögren föddes här 1867 och växte upp på gården. Morfar var skärgårdsbonde och sjöman samtidigt. Vintertid höll han till i Medelhavet och vid Kanarieöarna.

Mormor fick alltså sköta lantbruket och ta hand om barnen själv långa

perioder. Den bogserbåt som morfar mönstrade på regelbundet var stationerad i staden La Linea nära Gibraltar. Därför döptes yngsta dottern till Linnea när han kom hem sommaren 1919.

Tyvär så dog min morfar redan 1932 så jag hann aldrig träffa honom.

Mormor som hette Alma Sjögren var född 1874, levde efter morfars död själv med sina fem barn vid Tuskötäppan ända fram till 1951 då hon avled.

Mormor blev som ung stångad av en ko och fick då en skada i ryggen som säkert påverkade hennes livskvalitet. Hon drabbades dessutom av nedsatt syn på sitt ena öga i samband med ett åsknedslag.

Min mamma Karin som var född 1915 var nummer tre i mormor och morfars gemensamma barnaskara.

Mammas äldsta bror Lennart var född 1911. Han var den som tog över gården och brukade den efter morfar, samtidigt som fiske var en nödvändig binäring.

Mammas övriga syskon var Ingvar född 1914, Greta född 1916 och Linnea född 1919.

Det första synliga beviset på att jag besökte mormor vid Tuskötäppan är ett svart/vitt fotografi som min pappa tagit med sin lådkamera.

Mormor Alma Sjögren med Anita Dybeck på arman.

På den finns jag med vid en utflykt i en naturskön hage tillsammans med mor och far och några till.

Mina första egna minnen från mammas besök hos mormor måste vara från ca 1944 då det var fullt krig i Europa.

Min pappa var inkallad vid två tillfällen under krigsåren vilket innebar att mamma fick klara sig själv med Malte och mej.

För att ta sig de fyra till fem kilometrarna till mormor fick mamma sätta mej som var sex år på pakethållaren och Malte som var tre år i en barnsadel som var fästad på cykelstyret. Dessutom hade hon säkert både mat och extrakläder med sig på cykeln.

Vilken uppoffring för att hälsa på sin mamma.

Dagen kunde bli både sen och jobbig för mamma, för jag minns att jag somnade på pakethållaren med huvudet lutat mot mammas rygg under hemfärden till Snuggsund.

Två år senare när jag avslutat mitt första år i skolan tyckte jag att sommaren började i och med skolavslutningen.

Varje examensdag i Söderby skola, som var en B-skola, vilket innebar att man satt flera klasser i samma klassrum, följde samma traditioner varje år.

Det skulle vara blommor på skolbänkarna, upplädda elever och så fick föräldrarna komma och lyssna på elevernas nyvunna kunskaper.

Det var väl mest mammor som kom till examen, då det på 40-talet var ganska ovanligt att mammor med barn i skolåldern förvärvsarbetade.

Med ”Den blomstertid nu kommer”, fortfarande ljudande i öronen började det långa härliga sommarlovet.

De flesta barnen förblev hemma under hela sommaren.

Att åka på semesterresa var fortfarande få förunnat. Om man gav sig i väg någonstans så var det nog per cykel med tält och spritkök för att tälta några dagar vid någon lämplig badstrand.

För mej var söndagarna dom härligaste dagarna för då åkte vi till Tuskötäppan där mormor bodde.

Mormor bodde i ett eget litet hus på gården nu när hon var ensam.

I huvudbyggnaden bodde nu mammas äldsta bror Lennart med sin fru Elsa och min äldsta kusin Kerstin som är tre år äldre än jag.

Tuskötäppan blev med åren en naturlig samlingsplats på somrarna för mamma och hennes syskon.

Förutom mina föräldrar och min lillebror Malte var det mammas systrar med respektive och barn som kom från Östhammar och Gimo

Från Herräng kom dessutom mammas bror Ingvar med egen motorbåt. Ingvar som var ungarl och jobbade på järnverket hade ett skratt som smittade av sig och förhöjde stämningen. Han var väldigt barnkär och lärde oss barn en del av sina knep när det gäller att fånga fiskarna.

Dom flesta hade ingen egen bil på 40-talet, utan det enklaste sättet att ta sig till Tuskötäppan var med båt. Men från Kolsva kom Holger och Ester i sin DKV och hälsade på varje sommar.

För oss kusiner var det en perfekt tummelplats med ytor för bollspel, sjön på springavstånd med fin badplats mittemot skatberget och bryggor att meta abborre ifrån.

Men i hagen där vi brukade spela fotboll hade vi konkurrens om utrymmet av morbror Lennarts mycket stora ardennerhäst Pontus som ibland likt en människa satt på baken i gräset och såg sig omkring.

Ett nytt och perfekt ställe att meta vid fick vi vid brofästena när den nya bron till Tvärnö byggts färdig.

Jag minns också morbror Lennarts stora skötbåt på vilken vi byggde fantasifulla överbyggnader med hjälp av fisklådor som det var gott om.

Den kunde fungera både som flytande lekstuga och slagskepp. Ibland var även min halvkusin Bengt där.

Bengts pappa Bertil var förutom murare en duktig båtbyggare. Till Bengt hade han byggt en miniatyrroddbåt som var ett perfekt komplement till den stora skötbåten när vi var många.

Ibland när vi lekte på sjön kunde man höra en ångvisslas tjut utifrån farleden på Hunsarn som via Länssundet gick in till hamnen i Östhammar.

På 40-talet gick fortfarande en vit Vaxholmsbåt som hette Södertörn i trafik mellan Östhammar och Stockholm och det var den som gav ifrån sig signalen.

När vi samlades på detta sätt blev det ju ganska många individer som behövde något att äta och dricka. Under sommaren dukades därför ofta ett långbord bland körsbärsträden mellan huvudbyggnaden och mormors hus.

Ofta bestod maten av olika sorters fisk som fångats på Hunsarn eller i

den närliggande viken. Pappas hemrökta böckling var uppskattad, speciellt på försommaren när det fanns färsk potatis i landet.

Även en och annan köttbit som pappa hade med sig från slakteriet i Öregrund serverades. Till maten dracks det ofta svagdricka på sommaren och våra pappor förgyllde ibland gemenskapen med en snaps till maten.

Vin till maten på fyrtioalet var ovanligt. Till kaffet och saften serverades ibland "Söderötarta" som var vetedeg i två lager med nyponkräm emellan. Den var alltid populär.

En annan älskvärd och snäll person som jag minns från barndomens besök i Tuskö är mammas faster Selma.

Selma Sjögren i samband med födelsedag

Selma drabbades som barn av Engelska sjukan och var på grund av detta liten till växten.

Hon levde som ogift hela livet och var älskad av oss barn. Hon hade alltid mera tid över till oss barn, vilket kanske berodde på avsaknaden av egna.

Hon fungerade som vaktmästare i missionshuset i Tuskö och hade där också sin bostad i en liten lägenhet på övervåningen. I lägenheten fanns

också ett gästrum som var avsett för predikanter som ville övernatta när dom kom på besök till missionshuset. I gästrummet stod alltid en säng bäddad med ett fint vitt överkast med fransar och en bibel på nattduksbordet.

En sak som man alltid längtade efter när man besökte Selma var hennes hemgjorda filbunkar. På övervåningen i trapphuset stod en skänk och på översta hyllan i skänken stod alltid glasskålar med filbunke och väntade på oss barn.

Eftersom filbunken var gjord på oskummad mjölk var det överst ett lager med sur grädde. Med socker och ingefära eller kanel var det smaskens.

I samband med julen var det alltid julfest i missionshuset. Då samlades byns vuxna och barn till en fest med julsånger, kaffe, saft och hembakat bröd.

Selma besökte oss då och då även hemma i Snuggsund då hon ibland kom och hjälpte mamma med diverse sysslor.

Hon kom även ner till mormor vid Täppan när vi var där.

En episod som jag upplevde med Selma var i samband med bygget av den nya vägen till Tvärnö 1945-1946 då jag var i 7-8 årsåldern. Selma och jag skulle en sommar dag gå ned till badstranden för att bada. För att komma ned till vattnet

måste vi passera förbi platsen där den nya vägen skulle dras. På vägen ned fanns också en jordkällare i vilken man förvarade potatis m.m.

Under vägbygget hade jag blivit skrämmd av alla sprängskott och hade av detta blivit skotträdd.

Jag minns att jag t.o.m. var rädd för den stora bullrande kompressorn som stod och dånade när man borrade alla borrhål för dynamiten. Jag minns också att en av gubbarna som jobbade på vägbygget hette Dahlberg.

Precis när Selma och jag var på väg ner till badplatsen ropade sprängarbaser "Eld i berget".

Nu var goda råd dyra!

Selma tog mej i handen och vi rusade så fort benen bar in i jordkällaren där vi tog skydd. Där satt vi en lång stund i mörkret och väntade, men inget hände.

Till slut ledsnade vi på att vänta och öppnade källardörren för att gå vidare.

Då brann skottet av med en fruktansvärd smäll.

Men vi var så långt borta så det förelåg inte någon risk för skador. Men rädda blev både Selma och jag och denna händelse har etsat sig fast som ett av mina tydligaste minnen tillsammans med Selma Sjögren.

I och med att mormor dog 1951 försvann den tidigare naturliga samlingsplatsen vid Tuskö.

Men mamma och hennes systrar med familjer hade genom åren blivit så sammansvetsade att man ganska snart saknade gemenskapen från Tuskötäppan.

Man beslöt sig därför att skapa en ny samlingsplats som kunde nå både land- och sjövägen.

Pappa Gunnar fick för en billig penning hyra en bit mark vid Ornövik av Paul Blomgren.

Redan 1953 var det full verksamhet med att röja havtornsbuskar och att bygga en mindre stuga som blev den nya samlingsplatsen.

Den nya platsen döptes till Lyckan och fungerade som släktens nya samlingsplats sommartid ända in på 80-talet.

Detta var några av mina kvarvarande minnen av mormor, Selma och av den fina sammanhållningen under barndomens underbara tid vid Tuskötäppan och Ornövik.

Nedtecknat av Hasse Gunnarsson våren 2011.

Ett hus med en historia

I det lilla huset på höger sida av landsvägen när man åker från

Skvallertorget i Långalma till bygdegården, har en gång en bastuförening huserat.

Det var 1944 som föreningen bildades av medlemmar från Långalma, Svartnö och Björnäs.

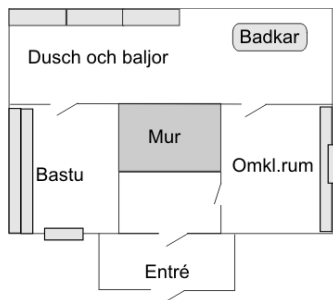
Elis Mattsson skänkte tomten mot att han inte behövde engagera sig i föreningen.

Aktiva i föreningen var däremot bl.a Bror och Nils Wahlström i Svartnö, Erik Lassegård, pojkarna vid Sjuruddu och Viktor Eriksson vid Stenalmen.

Stugan byggdes upp av medlemmarna och blev på 30 kvadrat. Elis son, Valter Mattson, har gjort en skiss över hur han kom ihåg hur bastun var inredd.

Walter Mattsson

Bastun värmdes upp, förmodligen en gång i veckan, eller om det var varannan vecka och det var både dam-och herrbad. Naturligtvis vid olika tidpunkter.

Även elverna från skolorna i Yttersby och Långalma, fick åka antingen buss eller taxi för att bada. Det var inte många familjer som hade bad hemma då i början av 40-talet och under 50-talet.

Man hade även en baderska och den första var tant Anna Sjögren (så de).

Hon var alldeles förskräckt över hur de nakna pojkarna och kanske även flickorna, vintertid antingen hoppade ut genom fönstret i bastun eller sprang ut genom dörren, för att slänga sig i snön.

Nästa baderska var Göta Lassegård, som såg till att borsta ungarerna på ryggen och tvätta öronen på dom.

Föreningen upphörde 1960-61 då den nya skolan i Långalma stod klar och man fick utnyttja både gymnastiksal och bastu där.

Det lilla bastuhuset såldes då till Kaj Nilsson och sen vidare till Bertil och Ingrid Blom.

1999 köpte Margaretha och Valter Mattson tillbaka det av Bloms dödsbo och hyr numera ut det.

Berättarkväll på Söderögården

Onsdagen den 23 november ordnade Söderöns Hembygdsförening en ny berättarkväll.

Ett 30-tal personer samlades på Söderögården för att höra Tage Sjölander berätta fritt ur hjärtat.

Tage som är infödd Söderöbo, bördig från Sundsveden och nu boende i Öregrund, var i somras högtidstalare vid årets nationaldagsfirande på Söderögården.

Han berättade då om sin uppväxt, skolor, affärer, kommunikationer på Söderön och om sin legendariske far Martin, samt om sitt liv inom det militära.

Nu fick vi höra mer om Tages omväxlande och innehållsrika liv. Han är för övrigt som bäst i färd med att skriva sina memoarer.

Vid 12 års ålder började Tage i Östhammars kommunala mellanskola. Skolgången blev inte särskilt lysande, medelmåttiga och dåliga betyg i de flesta ämnena, och ingen examen.

Desto mer framgångsrik blev Tage inom Östhammars Sjövärnskår och sjöscouterna, bl.a. inom signalering med semaforer och flaggor.

Tage tog värvning i flottan som radiotelegrafist.

Han var dessutom enligt egen utsago ”idrottstokig” och arrangerade bl.a. en mängd tävlingar.

Han blev så småningom antagen till sjöofficersutbildning och tog 1956 studentexamen vid Försvarets läroverk, en examen med denna gång bra betyg och t.o.m. premium.

Därefter följde utbildning till attackdykare och sedermera utbildning till idrottslärare på dåvarande GCI.

Efter flygutbildning på Ljungbyhed blev Tage så helikopterpilot och flög bl.a. helikoptertypen ”Bananen” under tre år i Göteborg.

Kongokrisen 1960 medförde FN-tjänst för Tage.

Det var en orolig men också fantastisk tid med mängder av upplevelser trots allvaret, bl.a. hämtning av havererad helikopter, bensinbrist, sjukhusvistelse, egna ”läkarinsatser” med medhavd medicin, undermåliga kartor, flygningar med infödda hövdingar och mycket mera.

Vid hemkomsten till Sverige blev det skolbänken igen, nu vid Militärhögskolan MHS i Stockholm.

Därefter följde en rad olika militära befattningar.

Tage har varit chef för helikopterdivisionen i Berga, chef för örlogsbasen i Härnösand, och chef för underhållssektionen i Östersund.

Tage fick så småningom graden kommendör.

Tages stora idrottsintresse har fört honom som tävlingsledare till ett otal platser runt om i världen, bl.a. som tävlingsledare för det svenska landslaget i marin femkamp och som högste chef för den internationella tävlingsverksamheten inom idrottsgrenen.

Under Tages tid ökade antalet deltagande länder från 5 till 17!

Vi fick i detta sammanhang också höra om seglingsupplevelse tillsammans med dåvarande norske kungen Olav, som var seglingsfantast.

Planerna var sedan att Tage skulle slå sig till ro i Öregrund. I stället blev

det en period med svensk ubåtstillverkning på Kockums varv i Malmö med bl.a. tester av olika slag.

Vid premiärturen blev Öregrund den första hamnen att besöka. Publikintresset och det mediala intresset var mycket stort.

Tage har också varit ordförande i Öregrunds golfklubb och var med om att sätta klubben i konkurs. Idag går verksamheten bra. Numera lever Tage ett något lugnare liv.

Memoarskrivandet är redan omnämnt, men Tage ägnar sig även åt släktforskning.

Och det stora idrottsintresset finns fortfarande kvar.

Ett lugnare liv?

Tja, när det gäller Tage Sjölander vet man aldrig vad som kan hända.

Text Bengt Skagersjö, foto Viveka Westman

Inställd julotta i Börstils kyrka

Juldagen 1917 kunde församlingen inte fira julotta i sin kyrka i vanlig tid, kl 6.00. Kyrkan saknade ljus.

På grund av pågående världskrig var det ont om stearinljus och fotogen fanns inte att få. De eventuella stearinljus som gick att få delade man ut till familjer som inte kunde skaffa karbidlampor.

Julottan i Börstils kyrka det året firades i dagsljus kl 10, med högmässa omedelbart efteråt.

Robert Henningsson

Nytt elnät på Söderön

När vi kom till Högalund i Tuskö på Söderön för över 40 år sedan bestod elnätet av tråd i stolpar, i bästa fall av en hängande kabel. Kapaciteten i elnätet var inte den bästa.

När vi fritidsbor kom ut till landet på fredagskvällen och slog på strömmen för uppvärmning och matlagning, slocknade TV-skärmarna hos de fastboende eftersom elkraften inte räckte till.

Vi hade ofta strömavbrott och kortslutningar längre ut på nätet.

En liten transformator nära oss försörjde oss och två hushåll till, båda med djur.

Här var vi ofta med och hjälpte vår närmaste granne Bertil Eriksson att byta silvertrådarna som hade bränts av, det var de som utgjorde ”propparna”.

Bertil hade tillåtelse till dessa byten, det var ju billigare och mer praktiskt än att elbolaget skulle koma ut varje gång det hade hänt något.

Var det strömavbrott längre ut på nätet behövde vi inte bekymra oss så mycket. Det fanns gott om kor överallt på den tiden, och mjölkbönderna var måna om att få ström till sina gårdar och djur. Vi behövde inte anmäla till elbolaget att det var

strömavbrott, det gjorde alltid bönderna.

Med åren har det blivit mycket bättre och de gånger det blir strömlöst i dag är lätt räknade, även om det förekommer. Ledningsnäten har förstärkts, transformatorstationer har bytts ut och uppgraderats, ledningsgator har rensats och tråd på stolpe bytts mot hängande kabel som bättre kan stå emot fallande träd och grenar.

Vattenfall

Men nu ska det bli ännu bättre. Vattenfall utför under sommaren och hösten 2011 och vintern 2012 en ombyggnad av elnätet.

Syftet är som de säger ” att säkra högspänningsnätet”. Det innebär att förnya elnätet, minska driftstörningar och förbättra kvalitén på elleveransen.

Ombyggnaden berör nätet från Ormön, mot Färgärde, Långalama, Tuskö, Älvsnäs m.fl. Oisolerade 12 KV-luftledningarna ska bytas ut mot jordkablar. Totalt berörs ca 600 hushåll.

Den totala längden på de kablar som nu grävs läggs ned är ca 15 km. Ett 20-tal s.k. markstationer ska byggas,

vi får en i skogsbrynet alldeles nära oss. Den blir grön, ca 1,5 m hög och med svart tak och kommer inte att störa så mycket. Och syftet är ju gott.

Arbetet

Vi har följt grävningsarbetet och kabelnedläggningen från i närheten av Yttersby via Vikarudden och Tuskö fram till Svartnö.

Över åkermark går det väldigt fort, över en km om dagen kan det bli. Med ett specialverktyg i form av en krok på en bandgående grävmaskin plöjs kabel, jordledning i koppar och gul plastmarkering ned i marken på ett djup av ca 90 cm.

På en del ställen har det varit ordentligt sankt, t.ex. utmed Lillvikaren. Där lägger man med maskinen ut plattor s.k. stockmattor som den sedan kan köra på. Plattorna plus alla skopor, plöjningskrokar mm. flyttas sedan successivt med, det går

ju inte att återvända utan att lägga ut plattorna på nytt.

Där det är skog går naturligtvis arbetet långsammare, och där det är berg som ska passeras måste man ibland spränga för att kunna lägga ned kabeln. Och sådant tar naturligtvis tid. På vissa ställen läggs kabeln i rör med marktäckning.

De som arbetar

De som arbetade med kabelläggningen hos oss var ett gäng trevliga grabbar från Ljusdal.

Upp kl. 04 på måndagsmorgonen för färd till Söderön, arbete till 19 – 20 på kvällen fram till och med onsdag, halva torsdagen och sedan hemfärd för helg.

De räknar med jobb fram till december. 3-4 maskiner av olika slag har de haft igång.

Tidplanen

Vattenfall räknar med driftstart för det nya högspänningsnätet nu i december, då markstationerna beräknas vara igång. Under vintern kommer de gamla luftledningarna att tas bort. I juni ska allt gammalt vara borta och även lågspänningsledningarna vara inkopplade.

Bengt Skagersjö, text och foto

Välkomnande av ny kyrkvård

Den 25 september hölls Temamässa i Nolsterby Kapell.

Virpi Pakkanen Wiberg ledde gudstjänsten. Kantor var Torbjörn Forsman.

Samtidigt välkomnades en ny kyrkvård till församlingen.

Det var Elisabeth Frödin från Yttersby.

Hon arbetar inom kommunens hemtjänst.

Elisabeth skall tjänstgöra främst i Nolsterby Kapell.

Vi har fått en musikalisk kyrkvård.

Elisabeth sjunger och spelar nyckelharpa. Det fick vi höra prov på, då hon tillsammans med Ralf Wiberg, på tvärflöjt och Torbjörn Forsman, på orgel, sjöng och spelade sånger

*Elisabeth Frödin och komminister Christer Pettersson
Foto Viveka Westman*

av bl.a. Evert Taube och Astrid Lindgren.

Samvaron avslutades med kaffedrickning. Som vanligt var det Petra Westerberg som stod för bakning och kaffekokning.

Britta Olsson

Balter i hagen

Med kort varsel blev vi kontaktade av Tomas Loreth på Upplandsstiftelsen om ett baltiskt studiebesök i Augustas hage i Yttersby.

Det gällde hur man kan gynna fiskens yngel. Det är viktigt eftersom fisket i Östersjön har försämrats mycket under senare år.

Vikarsjödiket och Yttersbyviken är intressanta ställen, där förutsättningarna för fisken kan förbättras med ganska enkla medel, dvs att utloppet ändras så att det blir bättre lekplatser.

Gästerna från Estland, Lettland och Litauen var glada, nyfikna och frågvisa - det var ett trevligt och positivt möte.

Hans Tibell

... december 2001

Söderöposten

Föreningen lockar fulla hus...

Många kom till Söderögården för att ta del av informationen om Söderöns hembygdsförenings aktiviteter och projektet Söderön - en bygd i förändring. Läs mer på sidorna 4-5.

Några tidiga nummer av söderöposten

Information från Söderöns Hembygdsförening
Nummer 3, oktober 2002

Söderöposten

En dag på Söderön...

Söderöborna hade mycket för sig den 16 maj 2002. Om det vittnar dagboksanteckningar och fotografier som samlats in. Här en bild från Färdgårde, där föreningen hölls presskonferens för att presentera nytryckta Söderöguiden och byaföreläsningarna.

Söderöposten

Lär känna byarna på Söderön

...genom att delta i det familjelyll som Söderöns Hembygdsförening planerar i augusti. Om familjelyll kan du läsa mer på sidan 8.

Geologins dag

Lördagen den 11 september var det dags för årligen återkommande Geologins Dag.

Arne Sundberg från SGU i Uppsala ledde en grupp om ett 10-tal personer att titta på "skärpningar" ett slags små dagbrott för brytning av järnmalm.

Exkursionen detta år gick till Mattsons beteshage i Långalma, söder om vägen till Östhammar, där fem järnmalmsskärpningar finns öppnade på en sträcka av 60 meter i en grönstenslins.

Grönstenslinsen är mineraliserad av finkornig magnetit (magnetisk järnmalm) och är som bredast 3 meter i linsens centrala del, där den största skärpningen också finns med en bredd om just 3 meter och en längd om 5 meter.

Tillståndshandlingar för malmbrytningen finns inte och inte heller andra tidiga handlingar om dessa skärpningar.

Brytningsmetoden med bergborrning för sprängning tyder på att skärpningarna kan vara från 1800-talet och upptagen av någon bonde eller kanske hela bygemenskapen.

Hur kan detta ha gått till? Finns någon som hört talas om denna malmbrytning i så liten skala?

Tillfrågade Långalmabor kände inte till skärpningarnas historia. Frågor till Upplands Muséum, Riksantikvariearbetet och länsstyrelse om detta slags småskalig malmbrytning resulterade i att man tyckte frågan var intressant.

Det verkar som om kunskapen om malmbrytning fanns bland gemene man, men när gruv- och stålindustrin utvecklades, fanns inte längre behovet av sådan småskalig brytning och traditionen glömdes bort. Så jag får väl skriva en egen berättelse om hur en lantbrukarfamilj på 1800-talet kan ha arbetat med denna malmbrytning.

Först gäller det att hitta malmen och det är enkelt.

Med en gruvkompass, en magnetisk nål upphängd så att den kunde ge utslag i vertikal led kunde man hitta ställen där kompassens spets drogs neråt och markerade järnmalm.

Andra metoder att i forna tider hitta malm var med slagruta (!) eller där gruvrådet visar sig.

Malmådern fick man frilägga när marken inte var frusen, men själva malmbrytningen ägnade man sig nog åt på vinterhalvåret, när andra sysslor så tillät.

Det översta malmlagret kanske man spräckte genom tillmakning, att elda på berget. För hand hackar man sig sedan ned i berget och sedan får man spränga.

Borrning för sprängningen skedde kanske som ”två-mans-borr” där en man eller kvinna håller och vrider borren, medan en annan med slägga hamrar på och så sakteliga borrar man sig ned.

Det sägs att man kunde slita ut ett 25-tal borrar för en enda alns (60 cm) borrning.

Ett borrhål kunde göras högst en meter djupt och fick fyllas med krut endast till 15 – 20 cm och över krutet en mjuk lerkula. Hålet fylldes sedan med en packad blandning av lera och krossat tegel och en sträng fångkrut. Med en hemmagjord sva-veltråd antändes skottet.

Runt brytningsplatsen var det en hel del annan verksamhet.

Borrar och verktyg måste hållas i stånd i en smedja, vatten i malm-brottet måste kontinuerligt forslas bort.

Den malm man sålde borde ha en järnhalt på upp mot 50 %.

Malm måste slås sönder, kanske till knytnävsstorlek och sorteras.

Detta var arbete för kvinnor och barn. Den järnfattiga, värdelösa varpen lades för sig i sk. varphögar. Malmen lades i högar, varifrån den på vinterföret kördes till den hytta som köpt den.

Hargs Bruk torde ha varit närmast. Alternativt forslades malmen till lastplats vid farleden för leverans till bruk längs Norrlandskusten. Betalning för malm och malmkörslor fick man kanske i form av brukets järnvaror. På den här tiden kunde det samlade innehavet av järnföremål i ett jordbruk uppgå till ca 1000 kilo.

De skärpningar som vi tittade på i det soliga och varma höstvädret i Matts-sons beteshage ligger som Arne Sundberg påpekade i ett magnetiskt område som sträcker sig längs Söderön.

Arne Sundberg uttrycker en förundran över att ingen tittat noggrannare på denna malmförekomst. Men då skulle Söderön och kanske också Matts-sons beteshage se annorlunda ut.

Sune Westermark

Marianne Söder och Arne Sundberg

Pralinkurs på Söderögården

Lördagen den 29 oktober var det pralinkurs på Söderögården. Initiativtagare var Karin Rehnström, Tuskö, och 11 Söderöbor deltog. Kursledare var Janne Hallqvist från Biskops-Arnö folkhögskola i Bålsta utanför Stockholm. Han har arbetat mycket med örter och bl.a. skrivit boken "Örtapoteket".

Janne kallar sina praliner för trädgårdspraliner eftersom han oftast gör fyllningar som innehåller frukt, bär, nötter och örter. Andra fyllningar kan t.ex. innehålla kaffe, cognac, whisky, te, honung m.fl. Man kan göra praliner på både mörk, ljus eller vit choklad.

Det är noga med uppvärmningen av chokladen.

Under noggrann omrörning värms chokladen i en plastbunke över en kastrull med kokande vatten till 40, 45 eller 48 grader beroende vilken typ av choklad man använder.

Därefter sänks temperaturen till respektive 26, 27 eller 29 grader med plastbunken i en annan bunke med isblåsor, därefter uppvärmning igen nu till respektive 28, 30 eller 31 grader. Hur kan detta ha gått till?

Den tempererade chokladen hålls i en pralinform med fack för pralinerna och får "vila" en kort stund så att ett tunt chokladskikt bildas. Resten av chokladen hålls tillbaka i bunken.

Formen ställ i kylskåp i drygt 5 minuter och får stelna. Så fyller man i den fyllning man blandat till, olika smaker i de olika formarna. Man måste lämna utrymme för ett täckande lager tempererad choklad, en "försegling", som man sedan lägger på och stryker av.

Efter 30 minuter i kylskåp är det dags att med en lätt knackning på baksidan av formen få pralinerna att falla ut på en skärbräda eller en duk.

Har man lyckats med temperatur, täckning av formväggarna med choklad, inga luftbubblor samt en jämn undersida, ska pralinerna ramla ut av sig själva. En del av våra formar blev riktigt bra, andra fick kylas ytterligare, nu i frysen, och en del praliner fick pillas loss.

Många praliner blev mycket goda. Nöjda och glada för alla kursdeltagare hem med var sin pralinpåse. Kursledare Jannes råd att pralinerna ska ätas inom någon månad var inte svårt att följa. Vi som var med förstår nu också bättre varför praliner är så dyra när man handlar dem över disk i någon affär. Men som sagt, mycket goda blev de.

Bengt Skagersjö Kursdeltagare

En dag på Söderön

Den 16 maj 2002 skrev ca 50 Söderöbor dagbok och berättade om sina förehavanden den dagen. Även en hel del barn skrev om sin skoldag. Det här var ett av Söderöns Hembygdsförenings stora projekt i föreningens start och det sammanställdes och blev till ett värdefullt tidsdokument. Nu gör vi en uppföljning och projektledare är precis som förra gången Sara Söderström. Vi kommer med mera information i senare nummer av Söderöposten och kommer även att kontakta så många som möjligt personligen, när det börjar bli dags. Har man inte tillgång till kamera, kommer det att finnas engångskameror att tillgå. Och så är det bara att hoppas att inte någon stor händelse, nationell eller internationell, kommer att överskugga livet på Söderön den här dagen.

Viveka Westman

**Hembygdsföreningen önskar Er alla en
God Jul och ett Gott Nytt År!**

Bild från julfesten 2011 i Söderögården.

Sommartid odlar tomten solrosor.

Bastun på 1940-talet

Christina Lundewall och Lotti Oscarsson
i bagarstugan i Tuskö Foto V Westman

Publikbild från berättarkvällen med Tage S
Foto V Westman

Östhammars Tidning 1/12 1922

Rikstelefon till Söderön verklighet

— det är dagens glädjande nyhet, icke blott för Söderö-borna själva och speciellt abonnenterna utan även för öbornas vänner och förbindelser på fastlandet. Och i dag börjar trafiken officiellt men har redan en tid pågått eller alltså växel i Nolsterby blev färdig. I och söder om Nolsterby äro alla anslutningar färdiga men ej norrut till Långalma och Björnäs byar, där visserligen apparatinstallationerna äro färdiga men ej stolpledningarna, som bli färdiga först om ett par vecko eller åtminstone till jul.

Huvudledningen utgår från Norrö växel och växeln för Söderön är förlagd hos hemmansäg. Axel Olsson i Nolsterby och har givit namnet Söderön.

Abbonenterna äro till antalet 18 och utgöras av

i Älvsnäs: Säg- och kvarnbolaget, hr J. E. Hasselqvist och handl. Nyberg;

i Mällby: hemmansäg. E. A. Eriksson (2 delägare), hr C. P. Johansson och fru Kristina Edin;

i Yttersby: hemmansäg. Ernst Jansson (4 deläg.);

i Nolsterby: hemmansägarna Axel Olsson (växel), Karl Jansson, Klas Andersson, Joh. Eriksson och M. Mattsson;

i Långalma: hemmansägarna bröderna Leonard och Lars Eriksson samt handl. Axel Olsson;

i Björnäs: hemmansägarna W. Westerlund och Joh. Jansson samt Math. Jansson i Färdgårde.

JULKLAPPSTIPS!

Här kommer några julklappstips från oss.

Brittas bästa. En receptsamling från Britta Erikssons matlagningskurs för herrar.

Gammaldags mat. Sara Söderströms sammanställning av recept på mat från förr.

T-shirt eller sweatshirt med föreningens logga.

Eller ge bort en medlemskort för 2012.

Det finns även några ex kvar av En dag på Söderön 16 maj 2002. Kan kanske vara bra att komplettera med den nya dagboken 16 maj 2012

Kontakta någon i styrelsen snarast, så kan vi hjälpa dig med julklappsbekymren.

T-shirt 100:-

Sweatshirt 220:-

Styrelse	Telefon	E-post
Hans Tibell	70055 el. 08-659 47 75	neisti-2004@telia.com
Viveka Westman	70028 el. 08-15 86 12	westsson@tele2.se
Bengt Skagersjö	070-51 654 52	bengt.skagersjo@telia.com
Ulla-Britt Jansson	320 31	xrizter@telia.com
Christer Mattsson	704 90	familjenwesterberg@telia.com
Margit Bergström	324 64	
Anders Westerberg	323 75 el. 070-222 03 81	
Ersättare		
Robert Carlsson	703 41	robert_carlsson@telia.com
Agnetha Eriksson	701 35	
Anna-Britt Mattsson	321 87	
Hans Gustavsson	416 46	
Karin Hörner Andersson	70072	
Revisorer		
Margaretha Mattsson	321 59	
Lage Löwén	702 59	
Ersättare		
Mats Jorlin	701 62	
Valberedning		
Arne Westerberg	700 24	
Patrik Westerberg	700 24	